

Historie regionů

1.1 Přehledné dějiny českých zemí

1.1.1 Historické souvislosti

Středověk je období, kdy byly položeny základy české státnosti, kdy se začíná psát historie regionů na území našeho státu, kdy dochází k jejich osídlování, zakládání měst a vesnic, kdy panovník představitelům významných šlechtických rodů za věrné služby dává do užívání půdu, čímž vznikají jednotlivá panství, základ pozdějších regionů.

Historikové ohraničují období středověku léty 476–1492 po Kristu. Roku **476 se rozpadla západořímská říše**, Evropou se přehnala vlna stěhování národů, která skončila až na počátku 10. století. Na dějinách Evropy se začaly podílet germánské kmeny a Slované. Roku **1492 objevil Kryštof Kolumbus** ve službách španělského královského páru **Nový svět**. Se zámořskými objevy se mění zcela radikálně pohled člověka na svět, na jeho roli v něm a na Boha. Končí středověk a začíná novověk.

Než se začneme věnovat dějinám českých zemí, je třeba si uvědomit některé historické **souvislosti celoevropského významu**.

Západořímská říše zaniká, ale její pokračovatelkou je až do roku 1453 **říše východořímská** neboli **byzantská**, která ze svého centra v Cařihradě (dnešním Istanbulu) ovlivňuje dění na východě nejen evropském.

Karel Veliký, panovník francké říše, obnovuje tradici **římského císařství** na západě Evropy. Roku 800 mu papež v Římě vkládá na hlavu císařskou korunu. Po rozpadu francké říše 843 se dědičkou tohoto titulu stává východofrancká říše na území Německa. Ota I. přijímá od papeže císařskou korunu roku 962 a stává se zakladatelem **Svaté říše římské**, do jejíhož svazku patřily i české země. Tato formální příslušnost neomezovala suverenitu českého státu, protože římský panovník neměl na území Českého království žádné pravomoci, naopak později mohli čeští králové využít svého postavení k zásahům do říšské politiky. Římským a zároveň německým králem se stal kandidát po volbě německou šlechtou ve Frankfurtu nad Mohanem, poté byl korunován v Cáchách, městě Karla Velikého. Aby se stal císařem, musel podniknout korunovační jízdu do Říma, kde tento akt provedl sám papež či jeho zástupce.

V 7. století se rodí na Arabském poloostrově nové monoteistické náboženství - **islám**, jehož hlasatelem je Muhammad, bohatý kupec z Mekky. Víru v Alláha šíří Arabové přes Afriku až na Pyrenejský poloostrov, odkud se je podaří vyhnat teprve roku 1492.

Roku 1054 dochází k tzv. **velkému schizmatu** – rozkolu mezi západní (římskokatolickou) a východní (pravoslavnou) křesťanskou církví, který přetrvává dodnes. Obě křesťanské církve se liší v pojetí mše, některých věroučných otázek, ve vnitřní organizaci církve a ve středověku i v používání bohoslužebného jazyka (latina x řečtina).

Téměř 200 let (1095–1270) žil křesťanský svět **křížovými výpravami**, které měly osvobodit Svatou zemi (Palestinu a především Jeruzalém a posvátná křesťanská místa) od muslimů, a jejichž úspěch byl jen dočasný. Řada z nich skončila naprostým fiaskem.

Obávanou pohromou se pro celou Evropu stávají **morové epidemie**, považované za Boží trest. Tato smrtelná nákaza se dostala do Evropy z Asie přes Krym, kam jezdili janovští námořníci pro obilí. Přenášeli ji hlodavci a blechy. Vzhledem k špatné hygieně se epidemie šířila velkou rychlostí a ztráty na obyvatelstvu byly značné.

14. století bylo ve znamení tzv. **avignonského zajetí papežů** (1309 – 1378), které znamenalo politický a morální úpadek papežství. Papežové, zcela závislí na francouzském králi, byli donuceni přesídlit z Říma do francouzského Avignonu a ocitli se pod dohledem panovníka. Všichni zde zvolení papežové byli Francouzi a i většina kardinálů byla francouzské národnosti. Ukončení tohoto nedůstojného postavení papežů v roce 1378 vyvolalo rozkol v římskokatolické církvi (**papežské schizma**). Papež v Římě a nový papež v Avignonu se navzájem dávali do klatby a pokus vyřešit tuto situaci na církevním koncilu v Pise skončil ještě větším zmatkem (3 papežové). Tuto situaci vyřešil až známý kostnický koncil 1417.

Do dějin Evropy zasáhla i **Stoletá válka** mezi Francií a Anglií (1337 – 1453). Příčinou tohoto konfliktu byl zájem Angličanů o uprázdněný francouzský trůn (1328 vymřeli Kapetovci a nastoupil rod Valois, nárok vznesl i anglický král Eduard III., po matce Kapetovec). Válka, která s přestávkami pustošila evropskou pevninu a proslavila Janu z Arku, skončila nakonec vítězstvím Francouzů.

Výňatek z Pracovních listů a testů:

Test č. 1 – test historických znalostí středověku.

1. Středověk začíná	2. Arcibiskup Metoděj pokřtil na Velké Moravě
a) pádem byzantské říše	a) Bořivoje a Ludmilu
b) pádem západofřímské říše	b) Vratislava a Drahomíru
c) křížovými výpravami	c) svatého Václava
3. Stařešínský řád určoval	4. Braniboři plenili české země po smrti
a) složení rady starších	a) Přemysla Otakara I.
b) pravidla chování k starcům	b) Přemysla Otakara II.
c) nástupnictví v rodě Přemyslovců	c) Václava II.
5. Nejstarší české mince – denáry nechal razit	6. Pražské groše se začaly razit za vlády
a) Bořivoj	a) Václava I. v Jihlavě
b) Boleslav I.	b) Přemysla Otakara II. v Praze
c) Břetislav I.	c) Václava II. v Kutné Hoře
7. Křížových výprav do Svaté země se zúčastnil	8. Historicky prvním českým králem se stal
a) Vladislav II.	a) Přemysl Otakar I.
b) Václav I.	b) Vratislav II.
c) Přemysl Otakar II.	c) Vladislav II.

9. Přemyslovci vymřeli po meči roku
a) 1278
b) 1300
c) 1306
10. Eliška Přemyslovna byla matkou
a) Karla IV.
b) Václava IV.
c) Zikmunda
11. Ve stoleté válce padl český král
a) Přemysl Otakar II.
b) Václav III.
c) Jan Lucemburský
12. Konflikt mezi Janem z Pomuku („Nepomuckým“) a králem se odehrál za panování
a) Karla IV.
b) Václava IV.
c) Zikmunda
13. První pražská defenestrace 1419 se odehrála na dnešním náměstí
a) Staroměstském
b) Václavském
c) Karlově
14. Čtyři pražské artikuly byly
a) společný program husitů
b) společný program husitů a katolíků
c) korunovační sliby krále Zikmunda
15. Basilejská kompaktáta byla 1436 vyhlášena
a) v Basileji
b) v Praze
c) v Jihlavě
16. Nejstarším řeholním řádem u nás jsou
a) benediktini
b) premonstráti
c) cisterciáci
17. „Středověkou evropskou unií“ se pokoušel založit český král
a) Karel IV.
b) Jiří z Poděbrad
c) Vladislav Jagellonský
18. Žebravé řády se zabývaly
a) organizováním žebráků ve městech
b) žebráním na venkově
c) charitativní činností ve městech
19. Lokátor měl za úkol
a) radit králi při zakládání měst
b) zakládat města a vesnice
c) vyšetřovat hrdelní zločiny
20. Středověk končí
a) obeplutím Země
b) třicetiletou válkou
c) objevením Ameriky